

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Ks. Tomasz Kupiec, *Duszpasterstwo w parafii Tarnów-Mościce na tle przemian społecznych, kulturowych i religijnych w latach 1939-2014*, Tarnów 2021, s. 483 + 6.

(Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Wydział Teologiczny Sekcja w Tarnowie; Katedra Teologii praktycznej, Prawa kanonicznego i Pedagogiki WTST; promotor: ks. dr hab. Ireneusz Stolarczyk, prof. UPJPII)

Jan Paweł II, odwołując się do eklezjologii komunii (*communio*), która jest centralną i podstawową ideą w dokumentach Soboru Watykańskiego II, podkreślił, że: „parafia jest niejako ostatecznym umiejscowieniem Kościoła, a poniekąd samym Kościołem zamieszkującym pośród swych synów i córek. Wszyscy powinniśmy odkryć, przez wiarę, prawdziwe oblicze parafii, czyli samą „tajemnicę Kościoła”, który właśnie w niej istnieje i działa [...] Ona nigdy nie jest strukturą, terytorium, budynkiem, ale raczej „rodziną Bożą jako braci ożywionych duchem jedności” [KK 28]; „domem rodzinnym, braterskim i gościnnym”, wspólnotą wiernych. [...] jest wspólnotą wiary oraz wspólnotą organiczną, czyli taką, która składa się z wyświęconych kapłanów i z innych chrześcijan” (ChL 27).

Co do „wyświęconych kapłanów”, to aktualne pozostają słowa, które na początku lat 70. minionego wieku napisał Giorgio Gozzellino (1930-2010): „Wbrew sztucznym, choć ostatnio modnym pozycjom sugerowanym przez fałszywe przeciwstawienie kapłana – człowieka zakrystii, kapłanowi – człowiekowi placów i zgromadzeń, prezbiter powinien zawsze żyć pomiędzy swoimi, uczestnicząc we wszystkich ich problemach, zawsze jako szafarz: to znaczy jako człowiek o transcendentnym wymiarze życia, lub – jak to się dzisiaj mówi – o «rezerwie eschatologicznej» (*eschatologische Vorbehaltung*). Jego odmiennosc i to, co go jakościowo wyróżnia, polega na radykalizmie jego przynależności do wymiaru religijnego. Tożsamość kapłana, mimo tysięcy jej wariantów wymuszonych przez okoliczności historyczne, jest zawsze proporcjonalna do jego wierności temu wymiarowi życia i posługi” (Gozzelino 1973).

Co do „innych chrześcijan” – to chociaż maleje znaczenie parafii jako miejsca formacji duchowej i religijnej, to poszerza się krąg beneficjentów parafialnych inicjatyw o charakterze społecznym. Do korzystania z nich przyznaje się obecnie ponad dwie piąte badanych (od 2008 roku wzrost o 10 punktów procentowych), średnia zaś poziomu uczestnictwa w organizowanych przez parafię przedsięwzięciach, które nie mają charakteru *stricte* religijnego, jest obecnie najwyższa, odkąd monitoruje się tę kwestię. Z deklaracji wynika np., że do beneficjentów pozareligijnej działalności parafii zalicza się 13% tych, którzy nie odczuwają z nią związku, oraz 19% w ogóle niepraktykujących religijnie (CBOS, Komunikat 158/2014).

Już chociażby te przykłady wskazują, że dla teologii, a zwłaszcza tych jej nurtów, które zajmują się społecznym kontekstem życia chrześcijańskiego ważną kwestią jest model czy też typ funkcjonowania parafii. Jest on kształtowany przez sposób jej rozumienia, budowania wspólnoty, kierowania nią, relacji między duchowieństwem i wiernymi świeckimi, rezonansu, jaki w jej istnieniu wywołują wydarzenia i okoliczności.

Trudno przy tym wskazać na uniwersalny model parafii, gdyż jest on zawsze uwarunkowany określonymi warunkami historyczno-społecznymi i kulturowymi. Z badań wynika, że w polskim duszpasterstwie dominują zasadnicze dwa typy parafii: hierarchiczny oraz organizacyjny. Typ hierarchiczny występuje wtedy, gdy parafia jest rozumiana przede wszystkim jako instytucja ściśle przyporządkowana hierarchicznej strukturze Kościoła. Głównym podmiotem takiej parafii jest proboszcz, a wierni stanowią przedmiot jego duszpasterskiej troski. Parafia żyjąca takim modelem duszpasterstwa zabiega przede wszystkim o zachowanie tradycji kulturowych realizowanych w obrębie świątyni. Z kolei w parafii realizującej model organizacyjny „organizuje” ona propozycje duszpasterskie dla wiernych, pewne „akcje” kierowane dla poszczególnych grup parafian, nie dopuszczając nikogo do czynnego udziału w procesie rozeznania potrzeb, a następnie w ich realizacji. W parafii działającej według takiego modelu duszpasterstwo jest organizowane „dla”, a nie „z”, z autorytatywnym rozstrzygnięciem, kto czego w parafii potrzebuje (Biela 2015).

Dynamika zmian funkcjonowania parafii – od typu pasywnego-zarządzającego do aktywnego-wspólnotowego - niewątpliwie dokonuje się m.in. pod wpływem środowiska społecznego. Właściwe rozeznanie sytuacji, w której funkcjonuje parafia wymaga określonych wysiłków. Jest to zajęcie mające wiele wspólnego z badaniem i odczytywaniem tzw. „znaków czasu”, w których, jak wierzą chrześcijanie, Pan Bóg ujawnia i otwiera również możliwości działania. To zadanie może zostać wykonane w dwóch krokach, przyjmujących postać krytycznej refleksji. Pierwsza z nich może przyjąć formę bardziej ogólnej i dotyczyć aktualnej recepcji treści teologicznych i społecznych. Druga refleksja bazuje na efektach pierwszej i jest ukierunkowana na te możliwości działania, które wydają się w danym i rozpoznanym kontekście absolutnie niezbędne. Krok pierwszy wymaga określonej formy diagnozy aktualnej sytuacji, zarysowanych celów oraz możliwości, która powinna opierać się przynajmniej na solidnej obserwacji duszpasterskiej popartej odpowiedzią, jakiej na kwestie społeczne udziela nauka Kościoła; krok drugi - to przejście do stworzenia wizji, spójnego programu, który pozwoliłby na określenie kolejności wprowadzanych w życie zadań z uwzględnieniem podstawowych form życia Kościoła; krok trzeci – jest wprowadzeniem w życie wniosków wypływających z dwóch wcześniejszych – społecznej diagnozy i duszpasterskiego planu (Piechaczek 2008).

Wymienione elementy (parafia – kapłani i wierni świeccy; modele parafii o modele relacji „ze światem”; kontekst eklezjalny i środowiskowy „bycia Kościołem”, odczytywanie znaków czasu, planowanie duszpasterskie i jego realizacja) stanowią zasadnicze wyzwania Kościoła w każdym czasie i w każdej z możliwych przestrzeni. Stanowią też przestrzeń zainteresowania Autora pracy przedstawionej do recenzji.

Ze względu na odniesienie tych fundamentalnych kwestii do duszpasterstwa w konkretnym kontekście społecznym należy przyjąć z uznaniem propozycję refleksji zawartą w pracy autorstwa ks. Tomasza Kupca. Dysertacja powstała w ramach prac badawczych w Katedrze Nauk Pedagogiczno-Katechetycznych tarnowskiej sekcji

Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie pod kierunkiem ks. dr. hab. Ireneusza Stolarczyka, prof. UPJPiI. Uprzedzając końcowy wniosek można już w tym miejscu stwierdzić, że stanowi ona udaną próbę ukazania, interpretacji i oceny dynamiki konkretnego *Sitz im Leben* podtarnowskiej parafii na przestrzeni niemal 80. lat niezwykle bogatych w wydarzenia i procesy mieszczące się na skrzyżowaniu tego, co ludzkie i tego, co boskie oraz ukazanie inspirowanej tymi zmianami aktywności duszpasterskiej. Próba taka - dodajmy - została podjęta z odwagą oraz z wartą docenienia pasją.

1. Ocena założeń i treści

Bez wątplenia zamiar badawczy jest tu klarowny i mocno osadzony zarówno w dokumentach Kościoła i w refleksji teologicznej. W Konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym „*Gaudium et spes*” Ojcowie Soboru Watykańskiego II stwierdzają, że: „Lud Boży pobudzany wiarą w to, że prowadzi go Duch Pański napelniający okrąg ziemi, stara się w wydarzeniach, potrzebach i pragnieniach, w których uczestniczy z resztą ludzi naszej doby, rozpoznać, jakie w nich mieszczą się prawdziwe znaki obecności lub zamysłów Bożych” (KDK 11). Owe „znaki czasu” odnoszą się zarówno do „wydarzeń i procesów społecznych”, jak i do „świata ludzkich przeżyć”.

Chodziłoby zatem o umiejętność (lub jej brak) duszpasterskiego odczytywania tego, co Józef Majka (1918-1993) definiuje jako: „wszystkie fakty i wydarzenia historyczne, zmieniające się sytuacje społeczne oraz osiągnięcia ludzkiej myśli”, które jednocześnie stanowią „wezwanie do nowych poszukiwań i wypracowywania nowych rozwiązań odwiecznych problemów i nowych sposobów działania w duchu Ewangelii” (Majka 1986). Czesław Strzeszewski (1903-1999) dopowiada, że „fakt dokonywania się głębokich przemian społecznych, gospodarczych, politycznych, kulturalnych, naukowych, technicznych, jak również moralnych i religijnych, przeobrażeń pojęć i dążeń, ideałów i stylu życia; szybkość tych przemian i rozszerzenie się ich na cały świat, na całą społeczność ludzką; dążenie wszystkich ludzi do wolności, równości, udziału w dorobku kultury, ale równocześnie ku większej wspólnotocie” stanowią „syntezę podstawowych wskazań nauki chrześcijańskiej oraz tendencji i potrzeb współczesnych ludzkości” (Strzeszewski 1994).

Jako że ostatecznym kryterium chrześcijańskiego odczytywania znaczenia owych „kierunków zmian społecznych, kulturowych i religijnych” jest Wcielenie i Osoba Jezusa Chrystusa, ich rozpoznanie i interpretacja mają pomagać Kościołowi i światu w urzeczywistnianiu „pełnego powołania człowieka”, powinny kierować umysł „do rozwiązań w pełni ludzkich” i ostatecznie sprzyjać temu, że misja Kościoła będzie „najbardziej ludzką” (KDK 11). Proces ten ma zatem pełny sens jedynie przy uwzględnieniu przestrzeni wiary i - jako taki - stanowi podstawową przesłankę dla teologii pastoralnej.

Autor zarówno wprost, jak też pośrednio - poprzez układ i sposób prowadzenia narracji daje wyraz właściwego rozumienia tej problematyki.

2. Tytuł i problem rozprawy

Ks. Kupiec nadał rozprawie tytuł: „Duszpasterstwo w parafii Tarnów-Mościce na tle przemian społecznych, kulturowych i religijnych w latach 1939-2014”. Takie sformułowanie tematu zawarte w tytule odzwierciedla zawartość pracy.

Autor wielokrotnie - wprost i nie wprost - zaznacza z naciskiem, że zadaniem, jakie stawia przed sobą jest „ukazanie, jak zmieniało się duszpasterstwo w różnych okresach historycznych na tle dokonujących się przemian społecznych, kulturowych i religijnych oraz jakie działania były podejmowane przez kapłanów w różnych uwarunkowaniach dziejowych” (abstrakt, s. 31, 34 i in.). Prawidłowo określona jest aktualność tematyki jako ukazanie ciągłości misji Kościoła, „dzięki której zachowuje on swoją tożsamość i rozwija posłannictwo w zmieniającym się świecie”, jej założenia (weryfikacja tego, „jak w różnych okresach historycznych realizowane było duszpasterstwo i czy podejmowane przez kapłanów wysiłki wychodziły naprzeciw potrzebom wiernych w konkretnym miejscu i czasie” oraz praktyczne wykorzystanie wyników badań („ocena skuteczności podejmowanych działań”, „odpowiedź na pojawiające się nowe okoliczności i potrzeby wiernych”, „dobór adekwatnych do sytuacji sposobów głoszenia prawdy objawionej”) (s. 31, nast.).

Rzeczywiście, taka perspektywa duszpasterska dominuje w całym opracowaniu, które ostatecznie z powodzeniem odpowiada na pytania „Jakie były potrzeby wiernych w konkretnej sytuacji dziejowej? Czy kapłani potrafili w różnych uwarunkowaniach społecznych, kulturowych i religijnych odpowiedzieć na duchowe potrzeby wiernych? Jakie metody duszpasterskie były stosowane w poszczególnych okresach historycznych? Czy duszpasterstwo potrafiło odpowiedzieć na zróżnicowane potrzeby wiernych w zmieniających się okolicznościach przed wojną, w okresie wojny, komunizmu, przemian ustrojowych aż po lata wolności, demokracji i pluralizmu?” (s. 36).

3. Struktura rozprawy

Przedstawiona do recenzji dysertacja liczy 489 stron standardowego maszynopisu, które zostały ustrukturyzowane w następującym porządku: I. spis treści (s. 1-3); II. wykaz skrótów (s. 4-6); III. bibliografia (s. 7-26); IV. wstęp (s. 27-39); V. zasadniczy korpus pracy podzielony na 8 rozdziałów (s. 40-474); VI. zakończenie (s. 475-483) oraz VII. aneks (s. 484-489).

Ad. I. Wykaz skrótów zawiera 87 pozycji.

Ad. II. Bibliografia została podzielona na następujące działy: I) Dokumenty Kościoła (16 pozycji); II) Dokumenty archiwalne (II.1. Archiwum Diecezjalne w Tarnowie; II.2. Archiwum IV Liceum Ogólnokształcącego im. Jana Pawła II w Tarnowie-Mościcach; II.3. Archiwum Zespołu Szkół Technicznych w Tarnowie-Mościcach; II.4. Archiwum Szkoły Podstawowej nr 17 w Tarnowie-Mościcach; II.5. Archiwum Państwowe w Krakowie; II.6. Archiwum Państwowe w Krakowie Oddział w Tarnowie; II.7. Archiwum Parafialne w Mościcach; II.8. Archiwum autora); III) Literatura pomocnicza

Ad. III. We wstępie zawarte zostały następujące elementy: po ogólnym wprowadzeniu teologicznym i historycznym w tematykę, autor przedstawia pewne elementy *status quaestionis* odnoszące się w przeważającej mierze do historii parafii będącej przedmiotem jego zainteresowania, określa założenia i cel pracy, stawia pytania badawcze, szkicuje planowany przebieg myśli, opisuje zastosowaną metodę.

Pod względem kompozycji: wstęp zostaje nagle przerwany. Dobrym obyczajem jest wyrażenie w tym miejscu kilku zdań odautorskich.

Ad. IV.

Kompozycja każdego rozdziału obejmuje krótkie wprowadzenie, część zasadniczą oraz zgrabne podsumowanie treści.

Rozdział I („Powstanie i wojenny kontekst parafii Tarnów-Mościce” – s. 40-80) ma charakter wprowadzenia. Zapoznaje czytelnika z historycznymi i społecznymi dziejami ziem, które obecnie tworzą parafię będącą przedmiotem opisu. Od pierwszych wzmianek źródłowych z wieku XIV, poprzez charakterystykę miejscowej ludności, powstanie administracji kościelnej, autor prowadzi czytelnika do zarysowania powodów i przebiegu gospodarczego awansu Ziemi Tarnowskiej w okresie II Rzeczypospolitej i wydarzeń II wojny światowej, aż po rok 1946, który zamyka okres nazwany w pracy „wyzwoleniem Mościc”.

W tym szkicu historycznym zauważalny jest brak wzmianki o I wojnie światowej i odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 roku.

Rozdział II („Wyzwania duszpasterskie w Mościcach w okresie II wojny światowej i okupacji” – s. 81-115) chronologicznie zazębia się z drugą częścią poprzedniego rozdziału, koncentrując się jednak na aspekcie pastoralnym. Przedstawiona tu tematyka oscyluje wokół kwestii związanych z posługą pierwszego duszpasterza mościckiego, tajną edukacją, działalnością charytatywną, społeczno-patriotyczną oraz aktywnością liturgiczną i stowarzyszeniową w parafii.

Rozdział III („Socjalizm i walka z Kościołem w Polsce” – s. 116-172) opisuje powojenną „budowę państwa totalitarnego”, kształtowanie się relacji państwo socjalistyczne – Kościół, odwilż popaździernikową i zaostrzenie prześladowań Kościoła w latach 60. XX wieku, aż po tzw. „erę Gierka”, która obejmuje lata 1970-te.

Rozdział IV („Parafia Tarnów-Mościce wobec wyzwań okresu socjalizmu” – s. 173-238) realizuje tematykę poprzez ukazanie powojennych warunków społecznych, problematykę związaną z budową kościoła parafialnego, relacje w lokalnymi władzami na przykładzie koegzystencji parafii i miejscowej fabryki, a następnie szczegółowe kwestie związane z kulturą i nauką, szkolnictwem i nauczaniem religii, specyfiką mościckiego duszpasterstwa, wizytacjami kanonicznymi oraz „udziałem parafii w ważnych wydarzeniach Kościoła powszechnego i lokalnego”.

Rozdział V („Duszpasterstwo w okresie Polski Ludowej” – s. 239-294) stanowi niejako kontynuację rozdziału wcześniejszego. Na ponad 50 stronach Autor szczegółowo przedstawia w 17 paragrafach kwestie związane z działalnością pasterską w parafii: od posługi sakramentalnej, poprzez rekolekcje i świętowanie odpustów, aktywność grup parafialnych i przebieg wizyt duszpasterskich, aż po ruch pielgrzymkowy i duszpasterstwo świata pracy.

Rozdział VI („Transformacja ustrojowa w Polsce” – s. 295-363) ukazuje zasadnicze przemiany społeczne w kraju na przełomie lat 70. i 80. XX wieku, tj. od wyboru Karola kard. Wojtyły na Stolicę Piotrową. Omówiona zostaje geneza, przebieg i konsekwencje powstania NSZZ „Solidarność”, wprowadzenie stanu wojennego, wybory parlamentarne w roku 1989, ważniejsze wydarzenia związane z członkostwem Polski w strukturach Unii Europejskiej i NATO. Ostatnia część rozdziału poświęcona została przedstawieniu tych wydarzeń z perspektywy Tarnowa i diecezji tarnowskiej.

Rozdział VII („Posługa pasterska po upadku komunizmu” – s. 364-428) podejmuje tematykę działalności pasterskiej w parafii mościckiej według wcześniej już użytego schematu: posługa sakramentalna, godziny sprawowania Mszy świętych, odpusty parafialne, przygotowanie i przeżywanie Świąt, nabożeństwa utrwalone w tradycji, nabożeństwa okolicznościowe, rekolekcje i misje św., kult świętych, sprawy materialne, duszpasterstwo dzieci i młodzieży, nauczanie religii, działalność dobroczynna, wspólnoty parafialne, współpraca środowiskowa, kultura, promowanie patriotyzmu, treść biuletynu parafialnego.

Rozdział VIII („Parafia Tarnów-Mościce w czasach pluralizmu” – s. 429-474), ostatni w strukturze pracy, kontynuuje wątki rozdziału wcześniejszego starając się uwypuklić „rzeczy nowe” – tj. nowe sposoby prowadzenia duszpasterstwa w kontekście wyzwań, jakie niesie pluralistyczne społeczeństwo. Przedstawiono tu inicjatywy służące poszerzaniu wiedzy, nowe sposoby duszpasterstwa, grupy parafialne, nowe formy kultu oraz szereg problemów specyficznych dla opisywanej parafii.

Ad. V. W „Zakończeniu” (s. 475-484) Autor dokonuje rekapitulacji ważniejszych wątków, dokonuje interesującej oceny podejmowanych działań duszpasterskich, dzieli się zajmująco sformułowanymi wnioskami i przedstawia

Ad. VI. Do rozprawy dołączono „Aneks” (s.484-489) zawierający w formie tabelarycznej dane statystyczne odnoszące się do liczby chrztów, małżeństw sakramentalnych, pogrzebów, bierzmowania oraz wykazu kapłanów posługujących w parafii mościckiej w latach 1938-2014.

W warstwie koncepcyjnej strukturę pracy należy uznać za interesującą i spójną, właściwie rozkładającą proporcje pomiędzy przedstawieniem życia parafii i jej społecznym tłem. Narracja koncentruje się na warstwie opisowej, a elementy syntetyzujące i wartościujące stanowią jej zgrabne dopełnienie.

4. Metoda rozprawy

Metoda została określona jako „analityczno-syntetyczna”, co – zdaniem Autora – pozwala na „wyciągnięcie wniosków na temat wpływu zmian kulturowych, religijnych i społecznych na podejmowane przez duszpasterzy działania oraz ich adekwatności w stosunku do duchowych potrzeb wiernych żyjących w konkretnym kontekście społecznym, kulturowym i religijnym” (s. 39).

W rzeczywistości, oprócz wymienionej, Autor wielokrotnie stosuje różne metody historyczne, np. przy ustalaniu faktów posługuje się metodą rekonstrukcji, indukcji i dedukcji, bezpośrednią i pośrednią, metodą porównawczą oraz niektórymi z metod właściwych dla teologii pastoralnej. Autor (być może nieświadomie) używa ich czasem

z większym powodzeniem, niż wskazanej metody analityczno-syntetycznej. To one pozwalają Autorowi w aspekcie praktycznym na formułowanie własnych, nieraz nowatorskich i odważnych dopowiedzeń i komentarzy; pozwalają na dostrzeżenie i przedstawienie niuansów i wątpliwości oraz prowadzą do próby wyciągnięcia oryginalnych wniosków.

5. Wykaz skrótów i bibliografia

Wykaz skrótów wydaje się kompletny (powinno być „cyt.”, a nie „cyt”).

Wykaz bibliograficzny - abstrahując od jego układu i zawartości (zob. wyżej) – zawiera drobne niekonsekwencje:

Przede wszystkim bibliografia zyskałby wiele na numeracji poszczególnych pozycji wykazu. Nie wszystkie obecne w tekście pozycje bibliograficzne znalazły się w wykazie (np. niemal wszystkie publikacje wymienione w przypisie nr 32), A. Drożdż (red.), *Bez reszty...* oraz K.G. Gucwa, *O Mościckim...* (przypis 33); s. M. Faustyna Kowalska, *Dzienniczek. Miłosierdzie Boże w duszy mojej* (przypis 124), itd.). Niektóre przypisy nie są skonstruowane poprawnie, co skutkuje tym, że nie znalazły się w wykazie bibliograficznym, np. przypis 189 - Currenda 1957, s. 21. Pismo Prezesa „Głównego Urzędu Kontroli Prasy Publikacji i Widowisk” M. Mikołajczyka z dnia 5.01.1957 r., Nr 34/57. Inne nie zostały opisane, chociaż znalazły się w bibliografii, np. *Potrzeby i zadania nowej ewangelizacji na przełomie II i III Tysiąclecia Chrześcijaństwa*, [w:] J. Glemp, II Polski Synod Plenarny (1991-1999), Poznań 2001.

Umieszczenie monografii, artykułów, czasopism, netografii i źródeł („Monitor Polski” jest niewątpliwie źródłem, podobnie jak diecezjalne schematyzmy i roczniki) w jednym dziale wykazu bibliograficznego (III. Literatura pomocnicza) nie jest szczęśliwym zabiegiem. Przy wykazie artykułów i części monografii zbiorowych niekiedy nie podano stron. Przytoczone trzy adresy internetowe wymagałyby opisu.

Niezrozumiałe jest umieszczenie dokumentu opisanego jako „Sakramenty chorych. Obrzędy i duszpasterstwo” w dziale „Literatura pomocnicza”. Jest to polska adaptacja dokumentu „Ordo unctionis infirmorum eorumque pastoralis cura”, którego typiczne wydanie ukazało się w 1972 roku, a polska adaptacja ukazała się najpierw w 1978 roku, następnie zaś – jako kolejne wydania – w roku 1998, 2009 i 2012 w Księgarni św. Jacka w Katowicach. Powinien znaleźć miejsce w dziale „Dokumenty Kościoła”.

Dokumentację archiwalną należy uznać za obfitą, zwłaszcza w odniesieniu do źródeł historii opisywanej parafii. Zaskakująca jest jednak niewielka ilość źródłowych dokumentów magisterialnych, co – przy uświadomieniu sobie przedziału czasowego, o jakim jest mowa – stanowi pewien mankament opracowania. Literatura pomocnicza ogranicza się do publikacji najbardziej podstawowych, w przeważającej części o profilu historycznym, z niemal całkowitym pominięciem opracowań poszerzających refleksję o aspekt teoretyczny (np. z zakresu teologii pastoralnej, socjologii, itd.). W wielu fragmentach Autor zbyt krótko trzyma się jednego lub kilku opracowań, co nie jest dobrą praktyką (np. bazowanie na czterech tomach „Najnowszej historii Polski” W. Roszkowskiego).

6. Ocena merytoryczna

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska dobrze wpisuje się w aktualną problematykę teologiczno-pastoralną i teologiczno-społeczną. Opracowanie jest owocem ambitnych założeń, koncepcyjnego rozmachu i szerokości myśli oraz pracowitości Autora, który zgromadził i wnikliwie przestudiował imponującą ilość materiałów archiwalnych.

Widoczne są, co przy ogromie przestudiowanych materiałów wydaje się nie do uniknięcia, pewne zaburzenia w chronologii narracji, dysproporcje w głębokości i szczegółowości opisu duszpasterstwa parafialnego i jego kontekstu, czy też zaniedbania precyzji badawczej: np. diagnoza zmian XXI wieku oparta jest o książkę F. Woronieckiego z roku 1972 (s. 29, przypis 19); to nie „silna industrializacja” jest cechą dominującą współczesnych przemian, lecz rewolucja informatyczna i jej konsekwencje (s. 29), itp. Nie są one jednak tak poważne, by podważyć kompetencje i wiedzę Autora.

Intelektualna dojrzałość młodego naukowca, o której zaświadcza stopień doktora wyraża się między innymi w: a) krytycznej analizie tekstów źródłowych; b) intelektualnej niezależności wobec opracowań; oraz c) odwadze zgłaszania własnych opinii na dany temat. Przedstawiona do oceny w obecnej formie praca spełnia w wystarczającym stopniu kryteria stawiane przed rozprawami doktorskimi we wszystkich trzech aspektach. W pierwszym kryterium - szczegółowa analiza źródeł nie jest pozbawiona badawczego krytycyzmu, a części rozprawy poświęcone zarysowaniu kontekstu społecznego, kulturalnego i religijnego opracowane są poprawnie. Autor przejawia także intelektualną niezależność i śmiałość w wygłaszaniu własnej oceny – metodologicznie i merytorycznie uzasadnionej (choć czasami, zwłaszcza w zakończeniu, wyrażonej frazą zbyt kaznodziejską). Opinie odautorskie wnoszą znamię oryginalności do rozumienia związków pomiędzy działalnością duszpasterską a procesami społecznymi, kulturalnymi i religijnymi.

Korzystając z okazji zapewne prosiłbym Autora rozprawy o rozwinięcie trzech wątków – jak sądzę istotnych, a w pracy niezbyt wyeksponowanych:

1. Czy, a jeśli tak, to w jaki sposób w parafii mościckiej i szerzej – w diecezji tarnowskiej – miała miejsce recepcja koncepcji pastoralnej Sługi Bożego ks. Franciszka Blachnickiego (1920-1987) „W służbie odnowy parafii i duszpasterstwa”?
2. Jaki wpływ na duszpasterstwo parafii w Tarnowie-Mościcach wywarły programy duszpasterskie Komisji Duszpasterstwa Konferencji Episkopatu Polski?
3. Jakie dokumenty społeczne Kościoła wywołały najmocniejszy rezonans duszpasterski w parafii Mościckiej?

7. Ocena formalna

Mimo skrupulatności, jaką Autor stara się zachować, praca nie jest pozbawiona drobnych błędów formalnych i redakcyjnych. Zwykle wynikają ze zwykłych przeoczeń,

ks. dr hab. Arkadiusz Wuwer, prof. UŚ

tel.: kom. 609-292-170
e-mail: arkadiusz.wuwer@us.edu.pl

jednak należałoby przejrzeć pracę, zwłaszcza pod kątem interpunkcji, stosowania dużych/małych liter, kursywy, itd.

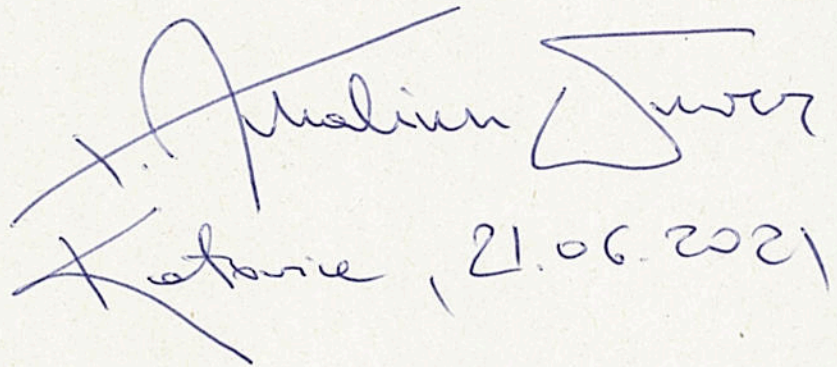
8. Wniosek końcowy

„Rozprawa doktorska powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego lub artystycznego oraz wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej lub artystycznej, a także umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej” (Dz.U. z 2016, poz. 882 z późn. zm.; art. 13).

Biorąc pod uwagę powyższe, we wniosku końcowym stwierdzam, że **przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska ks. Tomasza Kupca, zatytułowana „Duszpasterstwo w parafii Tarnów-Mościce na tle przemian społecznych, kulturowych i religijnych w latach 1939-2014” - będąc w wystarczającym stopniu dojrzałą, samodzielną i twórczą - spełnia wymagania określone w stosownych przepisach obowiązującej Ustawy o Stopniach i Tytule Naukowym.**

Autor opracowania zrealizował w stopniu zadowalającym założenia pracy, wykazał się wystarczającym opanowaniem warsztatu naukowego, umiejętnie wykorzystał zróżnicowane i adekwatne metody prac naukowej, wykazał się oryginalnością w konstrukcji elementów syntetyzujących i wartościujących.

Tym samym - dziękując za możliwość zapoznania się z treścią dysertacji i wyrażenia o niej opinii – **przedstawiam Radzie Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie wniosek o dopuszczenie ks. Tomasza Kupca do dalszych etapów przewodu doktorskiego.**

Katowice, 21.06.2021

Katowice, 2 czerwca 2021